

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Het CDA serveert het referendum te snel af [I]

Oneens: referenda ondermijnen de verantwoordelijkheid van de volksvertegenwoordiging

door *Harry van der Molen*
& *Hubert Beusmans*

Van der Molen is Tweede Kamerlid namens het CDA. Beusmans is beleidsmedewerker van de Tweede Kamerfractie van het CDA.

Nederland hinkt op twee gedachten als het om het bestuur van het land gaat. Enerzijds is de politiek velen te traag. Men hunkert naar politici die knopen doorhakken. Anderzijds is de politiek te gesloten. Veel mensen verlangen een andere richting. Het referendum, aangepast of niet, brengt geen doorbraak. Het beperkt de ruimte van politici om verantwoordelijkheid te nemen. En het beperkt de democratie tot de meerderheid plus één. Het werkt in de hand dat verantwoordelijkheid een vies woord wordt. Dit vraagt van het CDA om te volharden in het nastreven van het algemeen belang.

De vertegenwoordigende democratie kan worden opgevat als een systeem waarin volksvertegenwoordigers de toevallige stemming

van hun achterban vertegenwoordigen. Veel mensen zijn de politiek als zodanig gaan begripen. Een parlement dat anders stemt dan de peilingen aangeven is daarmee een ‘nep-parlement’. Maar ons parlement is bedoeld als een vertegenwoordiging die verschillende belangen afweegt. In onze democratie mogen we ervan uitgaan dat de volksvertegenwoordigers de verantwoordelijkheid voelen om het goede te doen voor ons land. Wat men het goede vindt verschilt, maar het overstijgt deelbelangen.

De ruimte die politici daarvoor krijgen van de kiezer kunnen ze gebruiken om vorm te geven aan politieke voorkeuren. Deze ruimte vormt een bepaalde mate van vrijheid die nodig is om verantwoordelijkheid te nemen. Referenda beperken politici in deze vrijheid om te handelen. Het actueelste voorbeeld is het referendum over de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv) dat gepland staat in 2018.

De Wiv regelt de bevoegdheden van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten in de opsporing en aanpak van bedreigingen voor de

Nederlandse veiligheid. Als deze nieuwe wetgeving er niet komt, heeft dat aanzienlijke gevolgen voor de veiligheidsgarantie in Nederland. De Nederlandse bevolking rekent er immers op dat de verantwoordelijkheid voor onze collectieve veiligheid bij de regering ligt. Het voorgenomen referendum vormt een inperking van de ruimte om deze verantwoordelijkheid te nemen en belangen zorgvuldig af te wegen.

* * *

In *De toekomst van de vrijheid* (2003) werpt Fareed Zakaria de volgende vraag op: ‘De westerse democratie blijft voor de rest van de wereld een voorbeeld, maar kan het zijn dat de westerse democratie, als een supernova (...) bezig is in haar kern te worden uitgehouden?’¹ Zakaria noemt uitgerekend het referendum als belangrijke reden voor de uitholling van de westerse democratie. Hij beschrijft dat 85 procent van de begroting van de staat Californië middels referenda is vastgelegd. Het meeste beleid komt daarvoor automatisch tot stand door abstracte wetten en regels, en niet op basis van prioriteiten en behoeften. Jaarlijks moet 40 procent van het budget worden besteed aan onderwijs. Wanneer 36 procent verstandiger zou zijn, dan kan dat niet.²

Dit vat het pleidooi van Zakaria samen waarom referenda onwenselijk zijn. Politici dragen wel de verantwoordelijkheid, maar de daadwerkelijke vormgeving daarvan wordt ingeperkt door referenda. Zo ontstaat een systeem waarin niemand verantwoordelijkheid wil dragen en de uitvoering van beleid plaatsvindt alsof het een systeem zou zijn. Of zoals de Raad van State in zijn jaarverslag over 2016 aangaf: ‘In een systeem van meer directe democratie zijn politiek en debat sterker gericht op het winnen van verkiezin-

gen (...), het behagen van deelbelangen en het aanscherpen van tegenstellingen. (...) Daardoor hapert de besluitvorming.’³

* * *

Waar de voorstander van het referendum suggereert dat zo veel mogelijk mensen invloed hebben, ten minste de helft plus één, is de kans op het tegendeel groter. Het beperken van de ruimte voor een afweging of compromis stelt uiteindelijk meer mensen teleur. Het wordt alles of niets. De wens om politieke tegenstellingen in de samenleving te slechten via het parlement loopt spaak, omdat het compromis verdacht is gemaakt. Knopen doorhakken wordt lastiger. Dan is een eenduidige keuze voor een vertegenwoordigende democratie beter, ook al zal dat de nodige uitleg vragen.

Deze tijd vraagt van het CDA om te volharden in de inzet voor het algemeen belang. Alle mensen dragen met hun unieke talenten bij aan de gemeenschap. Samen vormen zij deze samenleving waarin behoeften, prioriteiten, gevaren, kansen en belangen veranderen. Het afwegen daarvan voorkomt de macht van het getal. Om dat waar te maken moet de politicus van de kiezer ook de ruimte krijgen. De politicus die zich vervolgens niets aan de mening van de kiezer gelegen laat liggen, heeft van de wederkerigheid van vertrouwen niets begrepen. Ook al kan hij of zij in vrijheid besluiten nemen, de kiezer weegt uiteindelijk de uitkomst. In het stembokje.

Noten

- 1 Fareed Zakaria, *De toekomst van vrijheid. De paradoxen en schaduwzijden van democratie*. Amsterdam: Contact, 2013, p. 21.
- 2 Zakaria 2013, p. 182.
- 3 Raad van State, *Jaarverslag 2016*. Den Haag: Raad van State, 2017, p. 17.